

Edukacja łowiecka w edukacji dla zrównoważonego rozwoju – jak, kiedy?

Anna Wierzbicka, Łukasz Stańczak, Maciej Skorupski

Edukacja dla zrównoważonego rozwoju (EZR) powinna być holistyczna i pokazywać szeroki kontekst społeczny, kulturalny i gospodarczy naszych codziennych wyborów (Czapla i Kazimierzczak-Grugiel 2011). Jest w niej miejsce dla łowiectwa, które, realizowane we właściwy sposób, wypełnia wszystkie 4 filary ZR. W ostatnim czasie łowiectwo w Polsce nie cieszy się dużym zaufaniem społecznym (Bialik 2015), a próby edukacji łowieckiej coraz częściej spotykają się z głośnym sprzeciwem rodziców i są szeroko komentowane w mediach (Jankowska 2017).

Jak więc włączać łowiectwo do edukacji dla zrównoważonego rozwoju? O tym rozmawialiśmy na jednym z warsztatów w czasie 22 konferencji WZELS. Na początek warto przyrzeć się dobrym przykładom takich działań. W Szkocji, łowiectwo jako część kultury oraz sposób na zdobycie zdrowego jedzenia jest obecny w programach nauczania i projektach zajęć opracowanych przez OWL Scotland – część Forestry Commission Scotland (<http://www.owlsotland.org>). W ramach zajęć z literatury, przy omawianiu lektury szkolnej Brat Wilka autorstwa Michelle Paver dzieci w wieku 8-10 lat uczą się anatomii jelenia i do czego ludzie prehistoryczni wykorzystywali poszczególne tkanki i części ciała zwierzęcia oraz tego jak obecnie wykorzystujemy jelenie. Praca domowa to np. zjedzenie kotleta z jelenia („Bądź jak Torak (bohater książki) poproś mamę, żeby przygotowała na obiad dziczyznę”) czy sprawdzenie jak wygląda polowanie w najbliższej okolicy.

Bardzo dobrym przykładem z Polski jest projekt edukacyjny „O bioróżnorodności dla przyszłości” opracowany przez Łopieńską i innych (2016), w którym to łowiectwo i rola myśliwego zostały pokazane w kontekście ochrony bioróżnorodności. Myśliwy pojawia się tylko w jednej z 16 lekcji w proponowanym programie, ale zajęcia są zgodne z podstawą programową (wcześniej obowiązującą) i ukazują kontekst działania myśliwych i ich miejsce w ochronie bioróżnorodności i ZR (<http://www.sarnazjeleniem.szm.waw.pl>).

Ciekawym przykładem wprowadzania tematyki trudnej, tj. zjadania zwierząt, jest przedstawienie łańcucha pokarmowego w książce dla dzieci „Rok w lesie” Emilii Dziubak (2015), która jest polecana już dla dzieci 2-letnich. Na ilustracjach odnoszących się do lutego i listopada część zwierząt „myśli” (przedstawione w „dymkach”) o jedzeniu: wiewiórka myśli o orzechach, lis o bażancie, a ryś o sarnie. Taka ilustracja jest świetną okazją do tłumaczenia dziecku zależności łańcucha pokarmowego, miejsca człowieka, myśliwego w tym łańcuchu.

Zainspirowani powyższymi przykładami uczestnicy warsztatów próbowali znaleźć tematy z programów nauczania dla przedszkoli obowiązujących od 2017 r. zgodnych z podstawą programową (Dziamska i Buchnat 2017, Kucharska i in. 2017), w które mogłyby wpleść treści związane z łowiectwem w kontekście ZR. Oto kilka przykładów:

Dzieci powyżej 2,5 lat:

– wykazują zaciekawienie pracą zawodową rodziców i osób z najbliższego otoczenia, nazywają zawody, rozpoznają charakterystyczny ubiór – obecnie myśliwy to nie zawód, ale przy okazji wizyty w przedszkolu i opowiadania o wykonywanym zawodzie warto też opowiedzieć o pasji łowieckiej i pokazać mundur;

– doskonałą umiejętność nazywania podstawowych środowisk przyrodniczych i zwierząt w nich żyjących (wygląd, odgłosy, sposób poruszania się, niektóre korzyści z hodowli) – proponując do realizacji taki temat trzeba powiedzieć o krowach i kurach (do których zobowiązuje program wychowania), ale można też wzbogacić zajęcia o jelenie i dziki;

– doskonałą umiejętność przyporządkowywania znanych zwierząt do środowisk (domowe, dzikie, hodowlane);

– poznają zachowania wybranych zwierząt (mogą być to zwierzęta łowne występujące w najbliższej okolicy) związane z porą roku (odloty, zmiana futra).

Dzieci 4-5-letnie:

– uczą się dostrzegać zmiany zachodzące w przyrodzie i na tej podstawie określają porę roku. Dzieciom można pokazać nie tylko rozwijanie liści drzew i ich opadanie, ale także czas narodzin, wzrostu i śmierci zwierząt oraz działania człowieka – leśnika i myśliwego w środowisku w zależności od pory roku;

– dobierają wybrane zwierzęta dorosłe do ich potomstwa, zwracają uwagę na zmiany zachodzące w wyglądzie zwierząt wraz z cyklem życia, poznają zwierzęta z różnych środowisk: leśne, polne, wodne i zaczynają je klasyfikować, rozpoznają wybrane zwierzęta występujące w bliższym i dalszym otoczeniu; zwracają uwagę na charakterystyczne cechy wyglądu, sposób poruszania się, rodzaj pokarmu – treści te można zrealizować w oparciu o rodzime, miejscowe zwierzęta łowne i pospolite, jednocześnie można wskazać praktyczne użytkowanie wybranych gatunków;

– uczą się, jakie znaczenie ma woda w życiu człowieka, roślin i zwierząt. Treści przypisane do tego tematu są związane z zrównoważonym wykorzystaniem zasobów (woda, energia) i działaniami na rzecz przyrody – segregowanie odpadów, sprzątanie świata, sadzenie drzew – jest to świetna okazja do zaproszenia przedszkola do udziału w programie aktywnej edukacji ekologicznej Ożywić pola realizowanej przez koła łowieckie.

Dzieci 5-6-letnie

Doświadczają, powtarzają i poszerzają wiedzę na tematy z wcześniejszych lat (zawody, rola wody w przyrodzie, rodzaje zwierząt, zmiany w przyrodzie w zależności od pory roku, znaczenie działań chroniących środowisko) oraz zapoznają się z nowymi treściami, np.:

– poznają różne charakterystyczne krajobrazy wraz z roślinami i zwierzętami w nich występującymi – dziecko powinno po takich zajęciach rozumieć korzyści płynące z hodowli (i użytkowania) zwierząt i rozumieć potrzebę ochrony zwierząt w czasie zimy;

– poznają motywy ochrony przyrody i popularne gatunki chronione roślin i zwierząt – warto już na tym etapie edukacyjnym tłumaczyć co to jest ochrona czynna i na czym polega;

– uczestniczą w celowych i planowanych obserwacjach roślin i zwierząt, w tym w tropieniu na śniegu. Warto zaproponować, by do tego celu przedszkolaki skorzystały z różnorodnych urządzeń łowieckich (ambony, paśniki) lub ich najbliższego otoczenia;

– dostrzegają znaczenie prognozy pogody dla ludzi wykonujących różne zawody, np.: rolnik, leśnik, marynarz – warto wspomnieć także o myśliwym i poszukać z dziećmi przyczyn smartwień rolnika, także wśród zachowań zwierząt spowodowanych pogodą (wielkość szkód).

Warto podkreślić, że aby edukacja dla zrównoważonego rozwoju była skuteczna, tzn. wpływała na postawy społeczeństwa, musi być holistyczna, a tematy związane z użytkowaniem zasobów przyrody muszą być w niej obecne. Jednak bardzo istotne jest pokazywanie kontekstu. Dlatego warto zaproponować do realizacji przez leśników czy myśliwych tematy pozornie mało związane z najbardziej interesującą nas tematyką i wpleść w nie elementy łowiectwa czy użytkowania lasu. Takie podejście pozwoli edukatorom dotrzeć do większej grupy odbiorców, nauczyciele chętniej będą widzieć realizację tematu lekcji dokarmianie ptaków i elementów związanych z tradycją i kulturą łowiecką w tym kontekście, niż realizację osobnych zajęć o kulturze łowieckiej. Ponieważ różne jednostki oświatowe pracują na podstawie różnych programów nauczania, warto zapytać na podstawie jakich dokumentów pracują przedszkola z najbliższej okolicy i zaproponować ofertę zajęć dostosowaną do realizowanych tematów. Będą one na pewno milej widziane przez nauczycieli i dyrektorów placówek oświatowych niż tematy wyłącznie łowieckie, których nie ma w programach nauczania. Jak pokazuje przykład książki Emilii Dziubak (2015), nie ma wieku minimalnego, w którym w sposób dostosowany do postrzegania i rozumienia świata, na danym etapie rozwoju, nie można by mówić o zdobywaniu pokarmu czy ochronie czynnej gatunków roślin i zwierząt.

Literatura

- Balik B. 2015 Społeczne postrzeganie łowiectwa w Polsce i Europie W: Gil W. (red.). Łowiectwo w zrównoważonej gospodarce leśnej. Zimowa Szkoła Leśna przy Instytucie Badawczym Leśnictwa VII Sesja, Sękocin Stary, 17-19 marca 2015: 246-258.
- Czapla M., Kazimierzczak-Grygiel E. 2011. Strategie w edukacji dla zrównoważonego rozwoju. *Neodidagmata* 31/32: 137-148.
- Dziamska D., Buchnat M. 2017 *Zbieram, poszukuje, badam. Program wychowania przedszkolnego.* Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Dziubak E. 2015. *Rok w lesie.* Nasza Księgarnia, Warszawa.
- Jankowska A. 2017. Myśliwi wchodzą do szkół. *Wprost* 49 (1814): 45-48.
- Kucharska D., Pawłowska-Niedbała A., Sikora-Banasik D., Zbroszczyk I., Świącicka J., Wilkos E. 2017. *Od zabawy do nauki. Program wychowania przedszkolnego – dobre praktyki.* Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Łopieńska M., Wilemska J., Zahorodna J. 2016. O bioróżnorodności dla przyszłości czyli jak uczyć, że sarna nie jest żoną jelenia. Poziom ponadpodstawowy. Stowarzyszenie Miłośników Żubrów, Warszawa.
- <http://www.owlscotland.org>
- <http://www.sarnazjeleniem.szm.waw.pl>

Streszczenie. Artykuł jest podsumowaniem warsztatu, który odbył się w czasie 22 konferencji WZELS. W czasie warsztatu uczestnicy próbowali znaleźć odpowiedzi na pytania: jak przedstawiać łowiectwo w duchu EZR? W jakim wieku powinny być dzieci, do których kierujemy taką edukacją? Na podstawie przykładów z Polski i Szkocji oraz nowej podstawy programowej planowali jak

wpleść wiedzę o łowiectwie jako elemencie zrównoważonej gospodarki leśnej do zajęć przedszkolnych.

Słowa kluczowe: edukacja łowiecka, podstawa programowa

Summary. Game Management Education as Part of Education for Sustainable Development – When, How? The paper is a summary of a workshop held during the 22nd Modern Problems in Forestry Education Conference (WZELS). During the workshop, the participants were looking for answers to the following questions: How to show game management as a part of ESD? What age should the students be? Using examples from Poland and Scotland as well as the new core curriculum, the participants were developing ideas for preschool curricular classes on the topic of game management as part of sustainable forestry.

Key words: game management education, curriculum

Anna Wierzbicka, Łukasz Stańczak, Maciej Skorupski

Katedra Łowiectwa i Ochrony Lasu, Wydział Leśny,

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

wierzba@up.poznan.pl